

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Кафедра практичної психології

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Директор навчально-наукового
інституту
«Українська інженерно-педагогічна
академія»
_____ Денис КОВАЛЕНКО
_____ 2025 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Історія психології
(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти _____ перший (бакалаврський)
галузь знань _____ 05 Соціальні та поведінкові науки
(шифр і назва)
спеціальність _____ 053 Психологія
(шифр і назва)
освітня програма _____ Практична психологія
(шифр і назва)
спеціалізація _____ Практична психологія
(шифр і назва)
вид дисципліни _____ Історія психології (вибіркова)
(обов'язкова / за вибором)
інститут _____ Навчально-науковий інститут «Українська інженерно-педагогічна академія»

2025 / 2026 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою навчально-наукового інституту
«Українська інженерно-педагогічна академія»

«25» червня 2025 року, протокол №10

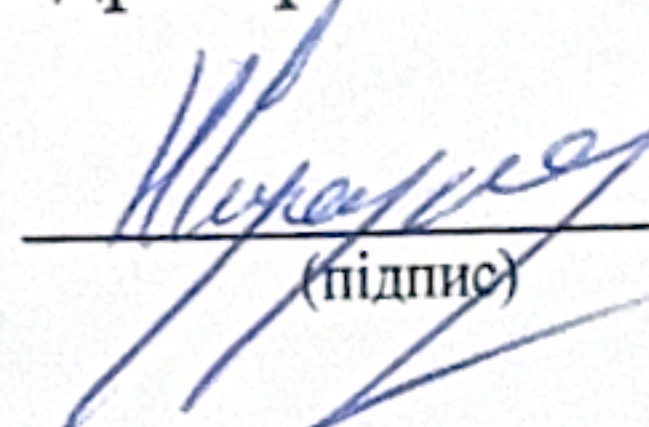
РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ:

Шайхлісламов З.Р., к.психол.н., с.н.с., доцент кафедри практичної психології

Програму схвалено на засіданні кафедри практичної психології

Протокол від «05» червня 2025 року № 11

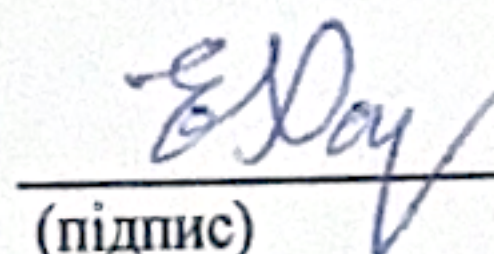
В.о. завідувачки кафедри практичної психології

 Наталія КУЧЕРЕНКО
(підпис) (прізвище та ініціали)

Програму погоджено з гарантом освітньо – професійної програми
(керівником проектної групи)

практична психологія
(назва освітньої програми)

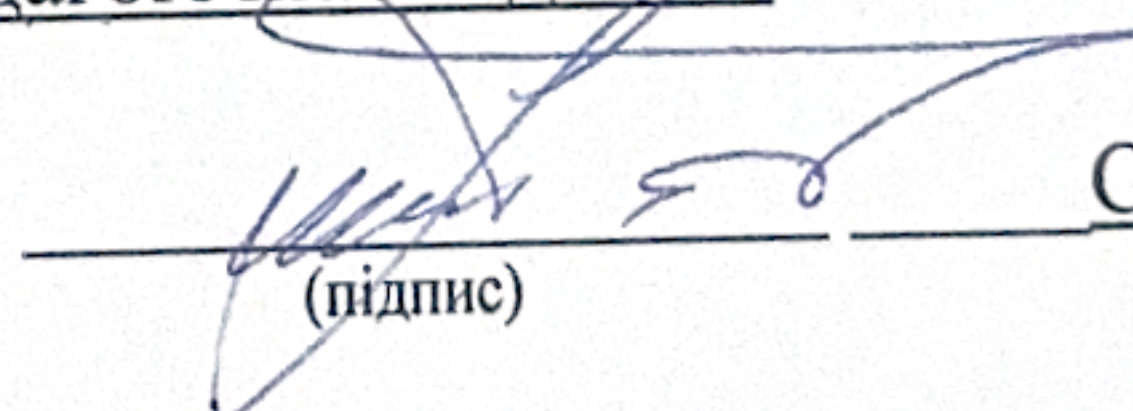
Гарант освітньо – професійної програми
(керівник проектної групи)

 Олена ХАРЦІЙ
(підпис) (прізвище та ініціали)

Програму погоджено науково-методичною комісією
Навчально наукового інституту «Українська інженерно-педагогічна академія»
(назва факультету, для здобувачів вищої освіти якого викладається навчальна дисципліна)

Протокол від «24» червня 2025 року, № 7

Голова науково-методичної комісії Навчально наукового інституту
«Українська інженерно-педагогічна академія»

 Сергій ПЕТРОВ
(підпис) (прізвище та ініціали)

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Історія психології» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки «Практична психологія»

перший (бакалаврський)

(назва рівня вищої освіти)

спеціальності С4 Психологія

спеціалізації Практична психологія

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета вивчення навчальної дисципліни є формування знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності; здатності оперувати категоріально-понятійним апаратом психології; здатності до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, здатності самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел; здатності до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни:

- розвиток у студентів зацікавленості щодо психології та створення мотивації вивчення циклу психологічних дисциплін протягом навчання за спеціальністю;
- формування у студентів системи уявлень про психологічну науку її місце в системі інших наук, структуру та призначення;
- розкриття основних підходів до визначення предмету психології;
- ознайомлення студентів з основними напрямками сучасної психології;
- ознайомлення з основними сферами здійснення практичної психологічної діяльності та етичними вимогами щодо її здійснення.

1.3. Кількість кредитів 3,0

1.4. Загальна кількість годин 90

1.5. Характеристика навчальної дисципліни

Вибіркова	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
1-й	1-й
Семестр	
2-й	2-й
Лекції	
20 год.	6 год.
Практичні, семінарські заняття	
24 год.	4 год.

Лабораторні заняття	
год.	год.
Самостійна робота	
46 год.	80 год.
у тому числі індивідуальні завдання	
год.	

- 1.6. Перелік компетентностей, що формує дана дисципліна
- ЗК2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
- ЗК4. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
- СК1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології.
- СК2. Здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ.
- СК4. Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел.
- СК12. Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення,

1.7. Перелік результатів навчання, що формує дана дисципліна

ПР1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання.

ПР1.1. розуміння предмету, структури і методів сучасної психології;

ПР1.2. розуміння загальної характеристики сучасних шкіл та напрямків психологічної науки.

ПР2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань.

ПР2.1. розуміння основних рушійних сил та причин історичного розвитку психологічних ідей;

ПР2.2. розуміння сучасного стану та найважливіших тенденції розвитку психології.

ПР6. Формулювати мету, завдання дослідження, володіти навичками збору первинного матеріалу, дотримуватися процедури дослідження.

ПР6.1. розуміння принципів історико-психологічного аналізу;

ПР6.2. володіння навичками підготовки презентацій і доповідей із проблематики сучасної психології;

ПР6.3. володіння навичками використання методів дослідження та аналізу проблематики сучасної психології.

1.8. Пререквізити:

1. Вступ до фаху

2. Історичні та соціально-політичні студії

3. Загальна психологія

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Тема 1. Вступ. Предмет, завдання та методи історії психології

Предмет, завдання історії психології. Періодизація історії психології. Методи історії психології. Основні фактори та принципи, які визначають розвиток психології.

Тема 2. Міфологічна і народна психологія. психологія в стародавньому світі

Формування первісних уявлень про душу. Виникнення і суть анімізму. Душа у віруваннях стародавніх єгиптян. Психологія Стародавнього Китаю. Психологія самовдосконалення. Релігійні ідеї Стародавньої Індії. Старослов'янські міфологічні вірування в душу.

Тема 3. Антична психологія

Уявлення про душу філософів Мілетської школи. Розуміння природи душі Гераклітом. Природнонаукові та психофізіологічні уявлення. Поняття про душу у вченні Анаксагора та Демокріта. Філософсько-психологічна система Сократа - Платона. Вчення Арістотеля про душу. Психологічні погляди стоїків. Вчення Епікура про душу.

Тема 4. Психологічні теорії епохи середньовіччя та відродження

Моністичне тлумачення зв'язку тіла і душі. Психологія А. Августина. Психологічні дослідження арабських вчених. Психологічні погляди Ф. Аквінського. Психологічні теорії епохи Відродження. Вчення про душу Ф. Бекона.

Тема 5. Психологія XVII - XVIII століть

Психофізіологічні ідеї Р. Декарта. Основи емпіричної психології у творчості Д. Локка. Монадологічна психологія Г. Лейбніца. Зародження та виникнення асоціативної психології. Антропологія І. Канта. Психологія самопізнання Т. Гоббс. Вчення Б. Спінози. Фізіогноміка та месмеризм.

Тема 6. Розвиток психології в Україні

Психологія в Київській Русі. Виникнення та розвиток психології у 17 столітті. Подальший розвиток психологічних ідей у 18 столітті. Розвиток психології 19 - 20 століть.

Тема 7. Психологія XIX століття. психологія як природнича наука.

Походження психічних властивостей. Еволюційна теорія Ч. Дарвіна. Рефлекторна теорія психічного І.М. Сеченова. Роль спадковості у формуванні психічного за Т. Ріббо. Виникнення психофізики та психометрії. Психологія «колективної свідомості» Е. Дюргейма.

Психологія «колективних уявлень» Л. Леві-Брюля. «Психологія мас» Г. Лебона. Психологічна «теорія поля» К. Левіна. Операціональна теорія інтелекту Ж. Піаже.

Тема 8. Становлення наукової психології. фундаментальні напрямки психології

Психологія як наука про безпосередній досвід В. Вундта. Зміст структуралізму Е.Б. Тітченера. Розвиток експериментальної та прикладної психології. Теорії Ф. Гальтона. Психологія свідомості В. Джемса. Психологія біхевіоризму. Основні положення необіхевіоризму. Гештальтпсихологія.

Тема 9. Розвиток вітчизняної психології

Вища нервова діяльність як поведінка І.П. Павлова. Рефлексологічна теорія психіки В.М. Бехтерева. Культурно-історична концепція Л.С. Виготського. Теорія провідної діяльності О.М. Леонтьєва. 5. Психологія установки в теорії Д.М. Узнадзе.

Тема 10. Сучасні напрямки та проблеми психології

Гуманістична психологія. Когнітивна психологія. Гештальттерапія. Психодрама. Логотерапія

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	с. р.		л	п	лаб.	інд.	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Разом	90	20	24			46	90	6	4			80
Усього годин	90	20	24			46	90	6	4			80

4. Теми семінарських (практичних, лабораторних) занять

№	Назва теми	Кількість годин
---	------------	-----------------

з/п		денна	заочна
1	Тема 1. Тема 1. Історія психології: предмет, методологія, етапи розвитку	2	2
2	Тема 2. Психологія Античності, її становлення і розвиток	2	
3	Тема 3. Психологія Стародавнього світу	2	
4	Тема 4. Психологічні вчення Середньовіччя та епохи Відродження	2	
5	Тема 5. Психологічні вчення XVII ст.	2	
6	Тема 6. Психологічні ідеї епохи Просвітництва	2	2
7	Тема 7. Розвиток психології у XIX ст.: природничо-наукові передумови зародження психології як самостійної науки (розвиток експериментальної психології)	2	
8	Тема 8. Розвиток психології у XIX ст.: розгалуження психологічної науки	2	
9	Тема 9. Розвиток психології до періоду відкритої кризи (60-ті роки XIX ст. - 10-ті роки XX ст.). Структуралізм. Функціоналізм	2	
10	Тема 10. Розвиток психології періоду відкритої кризи (10-ті роки XX ст. - сер. 30-х років XX ст.). Біхевіоризм. Гештальтпсихологія	2	
11	Тема 11. Розвиток української психології з давніх часів і до кінця XVIII ст.	2	
12	Тема 12. Розвиток української психології у XIX-XX ст.	2	
	Разом	24	4

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Опрацювання конспекту лекцій (робочого зошиту), джерел навчальної інформації (навчальної літератури) за темою та додаткової літератури	10	10
2	Виконання контрольної роботи	10	10
3	Складання тлумачного словника англійською мовою за темою лекції	5	10
4	Підготовка до практичних занять шляхом вивчення літератури й конспекту (робочого зошиту), відповіді на питання для самоконтролю завдань у робочих зошитах	10	20
5	Виконання завдань для самостійної роботи на сайті дистанційної освіти	8	20
6	Виконання тестових контролів на сайті дистанційної освіти	3	10
	Разом	46	80

6. Індивідуальні завдання

№№	Назва теми
1.	Загальна характеристика методів історії психології.
2.	Основні етапи розвитку історії психології.
3.	Функції історії психології в науковому пізнанні.
4.	Фактори, що детермінують розвиток психологічної науки.
5.	Проблема розуміння душі у погляді Аристотеля?
6.	Зародження сакрального підходу до проблеми душі.
7.	Порівняльна характеристика номіналізму та реалізму.
8.	Загальна характеристика досягнень духовної психології.
9.	Розвиток схоластики, особливості психологічних досліджень ранньої та пізньої схоластики.
10.	Зародження психофізіології та диференційної психології в Середньовіччі та епоху Відродження.
11.	Підхід до проблеми пізнання у сенсуалізмі та раціоналізмі.
12.	Проблема поведінки та розвитку рефлексів в теорії Декарта.
13.	Проблема волі та роль афектів і розуму у розвитку вольової поведінки в працях Декарта та Спінози.
14.	Етапи розвитку біхевіоризму та критерії їх виокремлення.
15.	Ідейні передумови розвитку біхевіоризму.
16.	Внесок Торндайка в розвиток психологічної науки.
17.	Основні положення теорії Торндайка.
18.	Порівняльний аналіз положень теорії Торндайка та Скінера.
19.	Спільне та відмінне в біхевіоризмі та теорії діяльності.
20.	Загальна характеристика теорій навчання.
21.	Основні положення теорії Бандури.
22.	Необіхевіоральна концепція Е. Толмена.
23.	Відмінність оперантного підкріплення від класичного обумовлення.
24.	Характеристика явища соціальний біхевіоризм.
25.	Підхід до визначення поведінки за Уотсоном.
26.	Теорія оперантного навчання Скінера.
27.	Розкрийте зміст основних теорій соцібіхевіоризма (Д. Мід, Д. Доллард, Д. Роттер).
28.	Психологічні експерименти К. Лешлі і У. Ханта.
29.	Порівняльний аналіз положень необіхевіоризму та біхевіоризму.
30.	Представники школи необіхевіоризму.
31.	Порівняльний аналіз необіхевіоризму з іншими напрямками в психології.
32.	Історичні передумови розвитку біхевіоризму.
33.	Поняття когнітивного біхевіоризму Толмена.
34.	Роль засобів масової інформації в формуванні поведінки (концепція Бандури).
35.	Експерименти по вивченню емоцій Уотсона.
36.	Порівняльний аналіз підходу до проблеми мислення в біхевіоризмі та гештальтпсихології.
37.	Концепція мислення основоположника гештальтпсихології М. Вертгеймера.
38.	Наукові та історичні передумови розвитку гештальтпсихології.
39.	Ідеї, напрямки досліджень в гештальтпсихології.

40.	Порівняльний аналіз гештальтпсихології з біхевіоризмом.
41.	Досліди М. Вертгеймера з ілюзіями сприйняття, поясніть психологічну сутність фі-феномена.
42.	Принцип ізоморфізму, сформульований в Берлінської школі гештальтпсихології.
43.	Характеристика інсайту як механізму мислення і адаптивної поведінки (М.Вертгеймер, В.Келера).
44.	Ефект Зейгарник і його співвідношення з ідеєю цілісності
45.	Основні поняття і психологічну сутність теорії поля Курта Левіна.
46.	Наукові передумови виникнення психоаналізу.
47.	Охарактеризуйте моделі особистісної організації, запропоновані З. Фрейдом (топографічна, динамічна, енергетична).
48.	Механізми психологічного захисту особистості.
49.	Основні напрямки критики фрейдизму в концепціях неофрейдизму.
50.	Особливості аналітичної психології Адлера.
51.	Порівняння індивідуальної психології Юнга з аналітичною психологією Адлера.
52.	Розвиток напряму з активного соціально-психологічного навчання. Соціально-психологічний тренінг.
53.	Психологія переживання Васілюка.
54.	Проблема психологічної культури особистості та суспільства сучасної психології.
55.	Деструктивні психотехнології.

7. Методи навчання

Освітні технології (проблемне навчання, аудіовізуальні технології, технологія студентоцентрованого навчання тощо).

У залежності від виду занять використовуються такі методи:

– на лекціях – різні види бесід, розповідь, пояснення, лекція; пояснювально-ілюстративний, репродуктивний та метод проблемного викладу; ілюстрація та демонстрація;

– на практичних заняттях – тестування (педагогічне та психологічне), тренінг, виконання практичних завдань (вправ) репродуктивного та творчого характеру, моделювання й аналіз педагогічних ситуацій, мікровикладання;

– у ході самостійної навчально-пізнавальної діяльності – вивчення навчальної та наукової літератури; аналіз, систематизація, класифікація, конспектування освітньої інформації; виконання вправ, пошук відповідей на запитання, складання таблиць.

8. Методи контролю

Поточний контроль – виконання завдань (вправ), виступ, публічний захист виконаних завдань, усне опитування, експрес-опитування.

Підсумковий контроль – залік.

9. Схема нарахування балів

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання														Екзамен (залікова робота)	Сума	
Розділ 1								Розділ 2					Інд. завд.	Раз ом		
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T1	T2	T3	T4	T5		60	40	100
4	6	4	5	5	4	4	4	4	4	4	4	4	4	60	40	100

T1, T2 ... – теми розділів.

Для допуску до складання підсумкового контролю (заліку, або екзамену) здобувач вищої освіти повинен набрати не менше 36 балів з навчальної дисципліни під час поточного контролю, самостійної роботи, індивідуального завдання.

Критерії оцінювання навчальних досягнень

Загальна система оцінювання: Навчальна дисципліна оцінюється за 100-бальною шкалою. Робота студента впродовж семестру/залік - 60/40

№	Види робіт здобувача	Оцінка
1.	Активна робота на лекції,	0-18
2.	Участь в експрес опитуванні	0-18
3.	Підготовка презентації наукової доповіді	0-5
4.	Наукова доповідь	0-5
5.	Виконання вправ на практичних заняттях	0-24
6.	Складання тлумачного словника на англійській мові	0-5
7.	Робота на сайті дистанційного навчання (тестові завдання - №1, №2, №3, №4 та завдання творчого характеру по 0-5 балів)	0-25
	Всього за навчальну дисципліну	0-100

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка	
	для чотирирівневої шкали оцінювання	для дворівневої шкали оцінювання
90 – 100	відмінно	зараховано
70-89	добре	
50-69	задовільно	
1-49	незадовільно	не зараховано

10. Рекомендована література

1. Білоцерковська Ю. О. Історія сучасної психології : конспект лекцій для здобувачів вищої освіти зі спеціальності 053 «Психологія» / Ю. О. Білоцерківська; Укр. інж.-пед. акад.-Х.: [Б.в.], 2020. - 117 с.

2. Білоцерковська Ю. О. Історія сучасної психології : метод. вказівки до організації та планування самостійної роботи для здобувачів вищої освіти ОС «бакалавр» денної форми здобуття освіти спец. 053 Психологія / Укр. інж.-пед. акад. ; упоряд.: Ю. О. Білоцерківська. – Харків : УПА, 2020. – 16 с.

3. Білоцерковська Ю. О. Історія сучасної психології : метод. вказівки до проведення практичних занять для здобувачів вищої освіти ОС «бакалавр» денної форми здобуття освіти спец. 053 Психологія / Укр. інж.-пед. акад. ; упоряд.: Ю. О. Білоцерківська. – Харків : УПА, 2020. – 14 с.

Основна література

4. Роменець В. А. Історія психології. Стародавній світ. Середні віки. Відродження: навч. посібник для вищих навч. закладів- Київ: Либідь, 2015. - 916 с.

5. Роменець В. А. Історія психології XVII ст. Епоха Просвітництва: навч. посібник для вищих навч. закладів- Київ: Либідь, 2015. - 1000 с.

6. Роменець В. А. Історія психології. XIX - початок XX століття: навч. посібник для вищих навч. закладів- Київ: Либідь, 2017. - 832 с.

7. Роменець В. А. Історія психології XX століття: навч. посібник для вищих навч. закладів- Київ: Либідь, 2017. - 1056 с.

Допоміжна література

8. Загальна психологія: підручник для вищих навч. закладів / О. В Скрипченко [та інші]. - К.: Либідь, 2005. – 462 с.

9. Кириленко Т. С. Психологія: емоційна сфера особистості: навч. посібник для вищих навч. закладів. - К.: Либідь, 2007. – 256 с.

10. Цигульська Т. Ф. Загальна та прикладна психологія. Як допомогти собі та іншим. Курс лекцій: навч. Посібник. – К.: Наукова думка, 2000. – 192 с.

11. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. <http://www.nbuv.gov.ua/> – Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського.
2. <http://korolenko.kharkov.com/> - Харківська державна наукова бібліотека ім. В. Г. Короленка.

3. <http://upsihologa.com.ua/> – портал професійних психологів України «У психолога».
4 [http://pidruchniki.com/1584072034758/psihologiva/psihologichne konsultuv annva ta korektsiva](http://pidruchniki.com/1584072034758/psihologiva/psihologichne_konsultuv_annva_ta_korektsiva) - психологічне консультування та корекція.

Додаток до робочої програми навчальної дисципліни Історія психології
(назва дисципліни)

Дію робочої програми продовжено: на 20____/20____ н. р.

Заступник директора навчально-наукового інституту «Українська інженерно-педагогічна академія»

(підпис)

Сергій ПЕТРОВ
(прізвище, ініціали)

« ____ » _____ 20 ____ р.

Голова науково-методичної комісії _____ навчально-наукового
інституту «Українська інженерно-педагогічна академія»

(підпис)

(прізвище, ініціали)

« ____ » _____ 20 ____ р.